

<https://doi.org/10.36818/2071-4653-2025-4-2>

УДК 332.122:338.43(4-6ЄС)

JEL R11, R58, Q18, F15

М. О. Карп'як

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу
регіональної економічної політики ДУ «Інститут регіональних
досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», м. Львів
e-mail: mar4ka.ka@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2892-4806>

О. Б. Назаркевич

кандидат економічних наук, науковий співробітник відділу
регіональної економічної політики ДУ «Інститут регіональних
досліджень імені М. І. Долішнього НАН України, м. Львів
старший викладач кафедри економіки та маркетингу Інституту
просторового планування та перспективних технологій
Національного університету «Львівська політехніка»
e-mail: oksankanaz@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2676-8301>

ЕВОЛЮЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Досліджено еволюцію регіональної політики Європейського Союзу щодо регулювання розвитку сільських територій у контексті трансформації інституційних підходів, фінансових інструментів і стратегічних пріоритетів. Виокремлено основні етапи формування політики розвитку сільських територій. Проаналізовано роль структурних та інвестиційних фондів ЄС, програм LEADER/CLLD, а також вплив реформ «Порядку денного 2000», програмних періодів 2014–2020 і 2021–2027 рр. на модернізацію підходів до розвитку сільських громад. Обґрунтовано, що сучасна регіональна політика ЄС орієнтована на цифровізацію, кліматичну нейтральність, розвиток людського капіталу та диверсифікацію сільської економіки. Визначено значення європейського досвіду для формування національної політики розвитку сільських територій України в умовах євроінтеграції та повоєнного відновлення. Окреслено стратегічні напрями розвитку сільських територій: підтримка місцевих стратегій розвитку, що базуються на інноваціях і співпраці громад, створенні «сільських енергетичних громад», підтримці малого підприємництва та соціальної економіки; відхід від чистого агропромисловництва до розвитку «зеленого» туризму, креативних індустрій та перероблення продукції з високою доданою вартістю; впровадження методів регенеративного сільського господарства.

Ключові слова: регіональна політика, сільські території, Європейський Союз, Спільна аграрна політика, політика згуртованості, сталий розвиток.

Карп'як М. О., Назаркевич О. В. THE EVOLUTION OF THE EUROPEAN UNION'S REGIONAL POLICY ON RURAL DEVELOPMENT

The article examines the evolution of the European Union's regional policy on rural development in the context of changing institutional frameworks, financial instruments, and strategic priorities. Rural areas play a crucial role in ensuring food security, preserving natural capital, and strengthening social cohesion in the EU, while simultaneously facing challenges of depopulation, economic stagnation, and environmental pressure. The study identifies the main stages of the formation of EU rural development policy, from sector-based agricultural support under the Common Agricultural Policy to an integrated, place-based, and sustainability-oriented approach. Special attention is paid to the institutionalisation of regional policy since the late 1980s, the establishment of Structural and Investment Funds, and the introduction of the LEADER initiative, which promoted bottom-up governance, local partnerships, and integrated rural development strategies. The consolidation of rural development policy as the second pillar of the Common Agricultural Policy under Agenda 2000 marked a paradigm shift towards multifunctionality, environmental sustainability, and territorial cohesion. Further reforms in the 2014–2020 programming period and the current 2021–2027 framework strengthened the strategic orientation of rural policy, integrating it with EU cohesion policy, the European Green Deal, and the Smart Villages concept. The article argues that contemporary EU rural development policy is increasingly focused on digitalisation, climate action, innovation, human capital development, and economic diversification of rural areas. The effectiveness of this policy is based on multi-level governance, clear programming mechanisms, performance-oriented monitoring and evaluation systems, and active involvement of local communities. The EU experience is particularly relevant for Ukraine as a candidate country for EU membership. Harmonisation of national regional policy with EU standards, adaptation of programming and evaluation instruments, and implementation of place-based approaches can significantly contribute to overcoming demographic decline, increasing the competitiveness of rural economies and ensuring sustainable rural development in the context of European integration and post-war recovery. Strategic priorities for rural development are identified, encompassing support for innovation-led local strategies and community cooperation, the formation of 'rural energy communities', and the advancement of small entrepreneurship and the social economy. The focus transitions from conventional agriculture

toward green tourism, creative industries, high-value-added processing, and the implementation of regenerative farming practices.

Keywords: *regional policy, rural areas, European Union, Common Agricultural Policy, cohesion policy, sustainable development.*

Формулювання проблеми. Сучасна регіональна політика Європейського Союзу щодо розвитку сільських територій зазнає суттєвих трансформацій під впливом структурних змін в європейській економіці, демографічних викликів, кліматичних загроз, цифровізації та загострення геополітичних ризиків. Сільські території ЄС відіграють провідну роль у забезпеченні продовольчої безпеки, збереженні природного капіталу, розвитку відновлюваної енергетики та підтримці соціальної згуртованості, водночас залишаючись найбільш уразливими до депопуляції, економічної стагнації та інфраструктурної маргіналізації. Пандемія COVID-19 і повномасштабна агресія російської федерації проти України актуалізували питання стійкості сільських територій та посилили потребу в перегляді підходів до регіонального розвитку в Європейському Союзі.

Аналіз останніх досліджень. Наукові дослідження еволюції регіональної та аграрної політики ЄС засвідчують поступовий перехід від секторально орієнтованої підтримки сільського господарства до комплексної, територіально спрямованої політики розвитку сільських територій. Значний внесок у дослідження становлення регіональної політики ЄС зроблено в працях М. Трейсі, Р. Фанфані, Х. Нуньєс Феррера, Р. Холла, а також у звітах Єврокомісії, Європейської мережі розвитку сільських територій (ENRD) і документах ОЕСД. У цих роботах розкрито інституційні засади Спільної аграрної політики, трансформацію структурних фондів, запровадження програм LEADER та еволюцію принципів згуртованості. Водночас у наукових публікаціях недостатньо систематизовано етапи розвитку регіональної політики ЄС саме в контексті регулювання розвитку сільських територій, зважаючи на сучасні пріоритети «зеленого» та цифрового переходу, а також потенціал використання цього досвіду для формування національної регіональної політики України.

Особливої актуальності зазначена проблематика набуває для України як держави-кандидата на вступ до Європейського Союзу. Гармонізація національної регіональної політики із правом ЄС, адаптація інструментів програмування, моніторингу та оцінювання розвитку сільських територій є необхідною умовою підвищення їхньої соціально-економічної стійкості, збереження людського потенціалу та забезпечення національної безпеки в умовах повоєнного відновлення.

Метою статті є комплексний аналіз еволюції регіональної політики Європейського Союзу щодо регулювання розвитку сільських територій, виокремлення її головних етапів, інституційних механізмів і пріоритетів, а також обґрунтування можливостей використання європейського досвіду у формуванні сучасної регіональної політики розвитку сільських територій України.

Основні результати дослідження. Сьогодні регіональна політика ЄС щодо розвитку сільських

територій характеризується високим рівнем солідарності та згуртованості. Перебуваючи на шляху суттєвих структурних змін, реформуючи напрями й можливості розвитку сільських районів, вона має на меті збільшити до максимуму потенціал кожної сільської громади. У довгостроковому баченні розвитку сільських територій ЄС до 2040 р. (LTVRA) наголошено, що сільські території є основою розвитку європейського суспільства та серцем економіки, а інвестування в їхній розвиток – першочергове завдання для подолання викликів і криз сьогодення [1]. Пандемія COVID-19 та агресивна війна росії проти України підкреслили головну роль сільських територій у стійкості Європи, поглибили їхні проблеми, а відтак стали поштовхом для переходу на новий етап розвитку регіональної політики, спрямованої на подолання територіальних диспропорцій, поглиблення «зелених» і цифрових трансформацій. Також в Україні є нагальна потреба стимулювати розвиток сільських територій, що зумовлено їхньою важливістю для забезпечення національної безпеки, збереження державності й суверенітету України та реалізації вимог щодо регіональної політики, передбачених Угодою про асоціацію України з ЄС (необхідністю гармонізації національного законодавства із правом ЄС). Досвід становлення і розвитку регіональної політики ЄС щодо регулювання розвитку сільських територій є складним і об'ємним процесом, проте цінним і актуальним для України сьогодні, оскільки він може бути ефективним орієнтиром у створенні власної політики як держави-кандидата та сусіда ЄС, що буде ґрунтуватися на планах розвитку й завданнях, запропонованих Європою.

Фундамент регіональної політики ЄС щодо розвитку сільських територій був закладений на початку європейської інтеграції. У Римському договорі 1957 р. про створення Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) визначено основи майбутньої регіональної політики, підкреслено необхідність зменшення відмінностей між регіонами та створення єдиної сільськогосподарської політики, яка замінила важливі елементи історично сформованих систем аграрної політики в перших шести державах-учасниках ЄС (Бельгії, Франції, Німеччині, Італії, Люксембурзі та Нідерландах). Договір декларував прагнення членів «зміцнювати єдність своїх економік та забезпечувати їхній гармонійний розвиток, зменшуючи різницю, що є між різними регіонами, та ліквідувати відсталість менш привілейованих регіонів» [2].

Розвиток регіональної політики ЄС щодо сільських територій пройшов шлях від вузькогалузевого (аграрного) підходу до сучасної концепції багатофункціонального сільського простору. Критерії, які стали підставою для виділення етапів, можна розділити на кілька ключових груп: соціально-економічні, політико-правові та інституційні й

функціональні. У більшості досліджень науковцями було використано інституційний аналіз регіональної політики ЄС щодо розвитку сільських територій. Наприклад, А. Фраскареллі розглядає еволюцію інструментів сільськогосподарської та сільської політики з моменту прийняття «другого стовпа» САП у 1999 р. та підкреслює, що розвиток сільських територій є альтернативою агропромислової та постпродуктової парадигмам [3]. К. Залега підкреслив виклики та можливості у 2014-2020 рр. з огляду на впровадження Регламенту ЄС № 1305/2013 про підтримку розвитку сільських територій Європейським сільськогосподарським фондом розвитку сільських територій (EAFRD) [4]. Р. Галлардо-Кобос досліджував еволюцію поняття «сільські території» у ЄС та вплив на їхній розвиток політичних заходів. Автор наголошує, що політика ЄС стосовно сільських територій формувалася на стику двох напрямів: секторальної політики, пов'язаної безпосередньо із сільським господарством (Спільна аграрна політика), і територіальної політики, спрямованої на розвиток регіонів загалом (Регіональна політика) [5]. Х. Нуньєс Феррер виділяє чотири основні етапи політики ЄС щодо розвитку сільських територій, яка пройшла шлях від простого перерозподілу коштів між державами до складних стратегій, спрямованих на соціальну та економічну згуртованість [6].

Провівши аналіз нормативно-правових документів ЄС, офіційних звітів Європейської комісії та наукових публікацій з регіональної політики, використовуючи політико-правові та інституційні критерії, можемо виокремити головні етапи еволюції регіональної політики ЄС щодо розвитку сільських територій.

Перший етап (1957-1988 рр.) – становлення регіональної політики Європейського Союзу та формування її основ щодо розвитку сільських територій. На початковому етапі інтеграції політика щодо сільських територій була майже повністю інтегрована в Спільну аграрну політику (Common Agricultural Policy, CAP – САП), яка мала на меті підвищення продуктивності та стабільності сільського господарства, забезпечення продовольчої безпеки та підтримку доходів фермерських господарств. Хоча САП мала переважно секторальний, а не територіальний характер, проте з перших років функціонування ЄЕС значна увага Єврокомісії зосереджувалася на подоланні відсталості менш розвинених територій і соціальних груп у межах Європейського Співтовариства, про що свідчить звіт експертної групи 1964 р. [6, с. 6]. Оскільки розвиток сільських територій фактично ототожнювався з підтримкою сільського господарства, то основним фінансовим інструментом для сільських громад був Європейський фонд скерування та гарантій сільського господарства (EAGGF), створений у 1962 р. як частина САП. Цей фонд передбачав два напрями: «Гарантії» (зосереджувався на підтримці ринкових коливань і наданні експортних субсидій) та «Управління» (передбачав фінансування структурних заходів) [7]. Найбільш наближеним до регіональної політики розвитку сільських територій був напрям «Управління», який спрямовувався на модернізацію сільськогосподарських підприємств, підвищення

продуктивності фермерських господарств і покращення інфраструктурного забезпечення аграрної сфери.

Виникнення економічних криз і регіональних диспропорцій, що посилювалися через розширення ЄЕС у 1970-х рр., зумовило впровадження інструментів, які виходили за межі секторальної підтримки сільського господарства [8]. Одним з перших кроків до територіальної диференціації в межах політики ЄЕС було надання компенсаційних виплат фермерам у менш сприятливих для господарювання районах (гірських, горбистих та інших районах із низьким рівнем родючості ґрунтів) (Директива 75/268/ЄЕС) [9]. Директивою 72/159/ЄЕС запроваджувалася система спеціальної допомоги для регіонів з низьким рівнем народжуваності населення та підтримки мінімальних обсягів сільськогосподарського виробництва як головного чинника розвитку сільської місцевості [10].

У 1975 р. було засновано Європейський фонд регіонального розвитку, який сприяв переходу до нового рівня регіональної політики. Уперше почав використовуватися фінансовий інструмент, безпосередньо призначений для регіонального вирівнювання, оскільки кошти перерозподілялися від багатших до бідніших держав-членів, до регіонів з високим рівнем промислового спаду. Хоча кошти спрямовувалися на розвиток промисловості та інфраструктури, проте позитивно впливали на диверсифікацію економіки сільських регіонів з високим рівнем безробіття [10, с. 13-24]. Можемо констатувати, що Європейський фонд регіонального розвитку став першим спеціалізованим фінансовим інструментом для вирівнювання розвитку регіонів і заклад основи інвестиційного стимулювання території з нижчим рівнем розвитку, зокрема сільських районів. Відбувся перехід від виключно секторальної підтримки до використання більш територіально орієнтованих механізмів стимулювання розвитку сільських територій.

Другий етап (1988-2000 рр.) – інституціоналізація регіональної політики. У 1988 р. було закладено основи сучасної регіональної політики ЄС. Відбулася критична переоцінка САП через зростання соціально-економічних і екологічних проблем у сільській місцевості (депопуляція, утрата біорізноманіття, зростання структурного перевиробництва), що зумовили значні зміни. У відповідь на виклики голова Європейської комісії Ж. Делор ініціював низку бюджетних і політичних реформ, затверджених у 1988 р. та відомих як «Пакет Делора І». Пакет посилив роль країн Європейської Співдружності в регіональному розвитку і суттєво збільшив бюджетні асигнування на регіональну політику, установив принципи управління, які діють і сьогодні, а саме: концентрації, програмування, партнерства, додатковості, моніторингу та оцінювання. Також важливою причиною кардинальних змін регіональної політики був вступ до Європейської Співдружності Іспанії та Португалії, які разом із Грецією, Південною Італією та Ірландією створили велике об'єднання країн з доходами, значно нижчими, ніж у заможніших держав-членів.

«Пакет Делора І» запровадив новий підхід до власних ресурсів і фінансової дисципліни й значно посилив фінансування структурної політики (Cohesion

Policy), що безпосередньо вплинуло на можливості підтримки відсталих і сільських регіонів [11]. На законодавчому та програмному рівнях було чітко виокремлено категорії регіонів для цільової допомоги: регіони з низьким рівнем розвитку, регіони з індустріальним занепадом, сільські регіони та регіони із проблемами на ринку праці. Виокремивши сильні соціально-економічні диспропорції між сільськими та міськими територіями, інститути управління ЄС почали формувати більш цілеспрямовані інструменти підтримки сільських регіонів та інфраструктури [12]. Наприклад, у цей період з'явилися ініціативи, що почали формувати основу майбутньої єдиної політики розвитку сільських територій (Rural Development Policy), зокрема підвищення ролі багатопондсової координації і синергії між аграрною політикою і структурними фондами.

Інституціоналізація регіональної політики супроводжувалася створенням структурних інвестиційних фондів ЄС, які стали основним інструментом фінансування регіонального розвитку. З'явилися перші спеціальні програми для сільських територій: LEADER I (1991-1994 рр.) та LEADER II (1994-1999 рр.). Основні принципи цих програм – підхід «знизу вгору», місцеве партнерство та інтегрована стратегія розвитку територій [13, с. 6]. Підхід LEADER (Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale – зв'язок між діями (або заходами) з розвитку сільської економіки), що був запроваджений як експеримент у багатьох європейських країнах, став одним з основоположних інструментів політики ЄС щодо сталого розвитку сільських територій. Суть цього підходу базується на принципах партнерства, ініціативи «знизу догори», міжсекторальної співпраці, інновацій та довгострокового планування. Для розроблення та реалізації стратегії розвитку сільських територій відповідно до потреб свого регіону формуються партнерські об'єднання місцевих зацікавлених сторін (жителів, бізнесу, влади, громадських організацій) – місцеві групи активності (МГА).

Партнерства МГА є основним інструментом реалізації підходу LEADER, залучаючи місцевих представників до розроблення і впровадження місцевих стратегій, відбувається врахування унікальних потреб, ресурсів, потенціалу громади та прийняття ефективних рішень [14, с. 9]. Для України в умовах воєнних утрат та євроінтеграції впровадження принципів LEADER відкриває нові можливості отримати колосальну підтримку для розвитку стратегічно важливих сільських територій.

Третій етап (2000-2013 рр.) – консолідація регіональної політики розвитку сільських територій. Упровадження політики розвитку сільських територій як «другого стовпа» Спільної аграрної політики (Agenda 2000 – Порядок денний 2000), відокремивши її від підтримки сільськогосподарського виробництва та прямих виплат фермерам («перший стовп») [15], подальше її посилення, стратегічна орієнтація на багатопроцупональність і сталий розвиток стали центральними реформами САП цього періоду [16]. Пакет пропозицій Єврокомісії «Порядок денний 2000» був спрямований на підготовку розширення кордонів Європейського Союзу у східному напрямку,

реформування фінансових інструментів (структурних фондів) та оновлення САП. У контексті регіональної політики та сільських територій цей документ вирішив низку проблем, пов'язаних із ефективністю та спрямованістю попередніх інструментів підтримки. Розвиток сільських територій, який став «другим стовпом» САП і підсилив «перший стовп» – підтримку доходів сільськогосподарських виробників і ринкових заходів шляхом зміцнення соціальної, екологічної та економічної стійкості сільських районів, мав на меті досягнення трьох довгострокових цілей:

- підвищення конкурентоспроможності сільського та лісового господарства;
- забезпечення сталого управління природними ресурсами та ефективних дій щодо зміни клімату;
- досягнення збалансованого територіального розвитку сільських громад, їхньої економіки, включно зі створенням і підтримкою робочих місць [17].

Інституційне закріплення політики розвитку сільських територій (Rural Development Policy) у документі «Порядок денний 2000» показує зміну парадигми трактування сільських територій – не лише як місця сільськогосподарського виробництва, а й важливого простору для навколишнього середовища, культурної спадщини, туризму та несільськогосподарської економічної діяльності [18]. Правовим підґрунтям вказаних змін було прийняття Регламенту Ради (ЄС) № 1257/1999 від 17.05.1999 р. про підтримку розвитку сільських територій (EAGGF) [19] як складової частини САП. Регламент забезпечував створення цілісної системи підтримки сільських територій і врахування соціальної структури населення, природних і структурних диспропорцій. Країни Східної Європи, які приєдналися до ЄС у 2004 р., змушені були адаптуватися до положень Регламенту № 1257/1999, що забезпечило реформування аграрного сектору, а відтак підвищило його конкурентоспроможність, стан екологічного, соціального та інфраструктурного забезпечення сільських територій.

20.09.2005 р. був прийнятий Регламент Ради (ЄС) № 1698/2005 про підтримку розвитку сільських територій Європейським сільськогосподарським фондом розвитку сільських територій (EAFRD) [20]. Регламент № 1698/2005 відіграв важливу роль у систематизації та програмуванні регіональної політики розвитку сільських територій у країнах-членах ЄС у 2007-2013 рр. Він сприяв упровадженню стратегічного підходу на основі програм розвитку, наближенню фінансових інструментів до територіальних потреб і підвищенню ролі моніторингу та оцінювання досягнутих результатів і розподілу коштів. Національні, регіональні та місцеві органи влади стають відповідальними за розроблення та впровадження семирічних програм розвитку сільських територій, базуючись на пріоритетах ЄС та наборі заходів, запропонованих в Європейському сільськогосподарському фонді розвитку сільських територій (EAFRD), який надає співфінансування з бюджету ЄС.

Ураховуючи положення Регламенту № 1257/1999 щодо розвитку сільських територій, новий регламент передбачав низку заходів, спрямованих на просування знань і підвищення рівня людського потенціалу, якості життя в сільській місцевості та диверсифікації сільської економіки, стале використання сільськогосподарських і лісових угідь, покращення навколишнього середовища та сільської місцевості, якості сільськогосподарського виробництва та продукції.

Законодавчі положення ЄС для України мають бути орієнтиром побудови національної політики розвитку сільських територій на основі комплексного підходу, чіткої системи програмування, моніторингу та оцінювання: установлення цілей, показників і звітності, а також урахування специфіки регіонів і соціальної структури населення.

Четвертий етап (2014–2020 рр.) – модернізація підходів і реформування політики розвитку сільських територій як частини загальної стратегії зростання ЄС («Нова» політика розвитку сільських територій ЄС). У 2014–2020 рр. ця політика розвитку сільських територій ЄС була спрямована на підвищення якості життя в сільських громадах і максимального використання їхнього потенціалу. Як невід’ємна частина САП, реформованої у 2013 р., політика розвитку сільських територій повністю узгоджувалася із цілями стратегії «Європа 2020» – розумне, стале та інклюзивне зростання, а фінансова допомога переорієнтовувалася на впровадження інновацій, управління ризиками, захист навколишнього середовища та боротьбу із змінами клімату, розвиток сільських громад.

У цей період реалізацію політики розвитку сільських територій ЄС визначали такі основні законодавчі акти:

1. Регламент ЄС № 1305/2013 – базовий акт, який основними пріоритетами для забезпечення сталого розвитку сільських територій ЄС визначає створення та розвиток малого та середнього бізнесу, робочих місць, сприяння соціальній інтеграції населення та диверсифікації виробництва, відновлення, збереження та поліпшення екосистем, пов’язаних із сільським і лісовим господарством, сприяння ефективному використанню ресурсів і переходу до низьковуглецевої та стійкої до змін клімату економіки, передання знань та інновацій в аграрному виробництві та сільських районах, підвищення життєздатності фермерських господарств і конкурентоспроможності всіх видів сільського господарства, сприяння постачанню та використанню відновлюваних джерел енергії, побічних продуктів, відходів і залишків, а також іншої нехарчової сировини для біоекономіки тощо. Регламентом встановлено правила щодо фінансування витрат на розвиток сільських територій через Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій (EAFRD). Підтримка надається на основі багаторічних програм розвитку сільських територій, які розробляються та реалізуються державами-членами ЄС та повинні відповідати загальноєвропейським пріоритетам [21].

2. Регламент ЄС № 1303/2013 – загальний регламент, який визначає спільні положення для європейських структурних та інвестиційних фондів

(‘ESIFunds’) – Європейського фонду регіонального розвитку (ERDF), Європейського соціального фонду (ESF), Фонду гуртування, Європейського сільськогосподарського фонду розвитку сільських територій (EAFRD) і Європейського фонду морського та рибного господарства (EMFF), критеріїв яких повинні дотримуватися держави-члени та регіони, щоб отримати фінансову допомогу з фондів, і критерії для розподілу, управління та контролю їх, звітності та фінансових коригувань; підвищення координації між фондами; уніфікацію процедур, запровадження принципу «умовності» (Exante Conditionality) – можливість отримати фінансування державами-членами лише за наявності належних стратегій, законодавчого закріплення і адміністративного регулювання; орієнтацію на результати – через систему показників ефективності та «резерв ефективності» (Performance Reserve), який становив 6% бюджету кожної країни; спрощення системи управління та уникнення дублювання фінансування через створення єдиного партнерського підходу [22].

3. Регламент ЄС № 1306/2013 – так званий горизонтальний регламент САП, що містить правила фінансового управління обома фондами САП: Європейський сільськогосподарський гарантійний фонд (EAGF) фінансує переважно прями виплати фермерам і заходи з підтримки сільськогосподарських ринків, а Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій (EAFRD) забезпечує співфінансування національних програм розвитку сільських територій. Ці фонди управляються спільно Єврокомісією та державами-членами ЄС, які відповідальні за створення систем управління та контролю (платіжні агенції, органи сертифікації). Платіжні агенції (Paying Agencies) здійснюють управління та контроль витрат, безпосередню підтримку фермерів, натомість органи сертифікації (Certification Bodies) надають висновки щодо достовірності рахунків платіжних агенцій, координувальні органи (Coordinating Body) забезпечують єдність і зв’язок з Єврокомісією [23].

4. Регламент ЄС № 1310/2013 – документ, який встановлює перехідні правила між двома бюджетними періодами [24].

Формування нових пріоритетів ЄС щодо розвитку сільських територій на законодавчому рівні зумовлено негативними тенденціями соціально-економічного та екологічного характеру. Багато сільських територій Європи зіштовхуються з депопуляцією, старінням населення та міграцією молоді до міст. У 2009–2013 рр. населення сільських територій ЄС зменшилося на 0,9%, тоді як у міських зонах воно зросло на 1,9%. Це скорочення було особливо відчутним у державах-членах, що приєдналися до ЄС після 2004 р. (–2,8%). Структура населення також зазнала змін: кількість осіб працездатного віку зменшилася, тоді як частка людей старшого віку зростає. Недостатня економічна диверсифікація спричиняє низький рівень знань, підприємництва та інновацій у сільських регіонах [25, с. 2].

Частка сільського господарства в економіці ЄС поступово зменшується. Хоча первинний сектор (сільське господарство, лісове господарство та рибальство) охоплює більшість території ЄС, він

забезпечує лише приблизно 5% зайнятості [26]. Багато фермерів борються за збереження конкурентоспроможності в глобальній економіці, а низький рівень доходів стримує молодь від продовження сімейного фермерства. Депопуляція часто призводить до занепаду землекористування, особливо в середземноморських і східноєвропейських державах-членах, що має негативні наслідки для довкілля – зниження біорізноманіття, ерозію ґрунтів, підвищення ризику лісових пожеж. У деяких регіонах надмірна індустріалізація або спеціалізація в сільському й лісовому господарстві створюють тиск на природні ресурси, спричиняючи виснаження води, викиди парникових газів і втрату екосистемної стійкості. Надалі зміна клімату може ще більше посилити ці ризики через посухи, повені, шторми та лісові пожежі. Оскільки сільські території мають життєво важливе значення для ЄС, адже забезпечують його продовольчу безпеку, є центрами виробництва відновлюваної енергії (сонячної, геотермальної, вітрової, біоенергетичної), є основним джерелом водних ресурсів ЄС та роблять значний внесок у збереження біорізноманіття, а їхні природні та культурні багатства сприяють розвитку нових форм економічної діяльності – агротуризму або так званого соціального фермерства (зокрема терапевтичної діяльності з догляду за рослинами чи тваринами), тому їхній сталий розвиток є одним із стратегічних завдань Європейського Союзу [27].

Сучасний етап (2021-2027 рр.) – цифровізація (Smart Villages) і перехід до політики згуртованості з регіональними стратегіями розвитку сільських регіонів.

У 2021-2027 рр. основним фінансовим інструментом підтримки розвитку сільських територій є Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій (EAFRD), який діє в межах САП. Правовою основою є Регламент ЄС № 2021/2115, що визначає цілі, типи втручань і систему планування. Основними пріоритетами регіональної політики щодо розвитку сільських територій є підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору, сталий менеджмент природних ресурсів і кліматичні дії, підтримка збалансованого територіального розвитку та життєздатності сільських громад.

Для сучасного етапу (2021-2027 рр.) характерним є поширення політики згуртованості, що орієнтується на територіальну рівновагу та інвестиції в менш розвинуті регіони, серед яких значну частку становлять сільські території. Основою для політики згуртованості є принципи багаторівневого врядування, партнерства та стратегічного планування, а серед показників – зайнятість молоді, інноваційність та кліматичні дії [28]. Ці показники було сформовано з огляду на стратегічні напрями розвитку сільських територій у країнах-членах ЄС:

- «зелений» курс і кліматична нейтральність – оскільки сільські території відіграють ключову роль у досягненні цілей Європейського зеленого курсу, то мінімум 35% коштів EAFRD мають бути спрямовані на заходи з охорони довкілля, клімату, догляду тварин і генної інженерії [29];
- розвиток людського капіталу та «розумних сіл» – концепція Smart Villages стимулює

цифровізацію, освіту, соціальні інновації та залучення молоді до життя громади, а механізм LEADER/CLLD підтримує ініціативи місцевих груп дій у форматі «знизу догори»;

- інфраструктурна та соціальна збалансованість – низький рівень забезпечення базовою інфраструктурою сільських регіонів ЄС зумовив необхідність фінансування покращення транспортної доступності, цифрових мереж і соціальних послуг;
- диверсифікація економіки – розвиток підприємництва, екотуризму, біоенергетики, ремесел і місцевих ланцюгів доданої вартості є одним з найважливіших напрямів модернізації сільської економіки.

Визначені стратегічні напрями розвитку сільських територій країн-членів ЄС є не менш актуальними для України, а наявність потужних організаційних структур фінансування – важливим стимулом для формування проєвропейської регіональної політики розвитку сільських територій [30].

Україна є одним із провідних гарантів продовольчої безпеки у світовому масштабі, що зумовлено високою якістю земель сільськогосподарського призначення, рівнем їхньої розораності, високою часткою сільського, лісового та рибного господарства України у валовому внутрішньому продукті та товарному експорті з України, потужністю продовольчого експорту. Вагомий вплив на ефективність реалізації аграрного потенціалу справляє стан українського селянства, частка якого на початку 2022 р. становила понад 30% населення України, з якого більше ніж 17,2% населення віком 15-70 років було зайнято в сільському господарстві. Проте довготривала відсутність простого відтворення населення в сільській місцевості, суттєво поглибленого повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України, зумовила катастрофічну демографічну ситуацію на селі [31].

У країнах-членах ЄС впродовж 2015-2022 рр. кількість населення в сільській місцевості скорочувалася в середньому на 0,2% щороку [32]. Тому подолання депопуляційних процесів визначено однією із стратегічних цілей Спільної аграрної політики на період 2023-2027 років, яка має на меті створити можливості молодому поколінню для активної сільськогосподарської діяльності через доступ до ресурсів і різноманітної підтримки. Формування нової генерації молодих фермерів є запорукою підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору та сільських територій Європи [33]. Українські реалії вимагають використати досвід, ініціативи, європейську підтримку для збереження українського села – основи державності й незалежності.

Серед стратегічних напрямів розвитку сільських територій, які є критично важливими для адаптації України до євроінтеграційного процесу: створення «сільських енергетичних громад», що вироблятимуть енергію з відновлюваних джерел (сонця, вітру, біомаси) для власних потреб; підтримка малого підприємництва та соціальної економіки (стимулювання збільшення сімейних фермерських господарств і кооперативів, які створюватимуть робочі місця); відхід від чистого агровиробництва до

розвитку зеленого туризму, креативних індустрій та перероблення продукції з високою доданою вартістю; запровадження методів регенеративного сільського господарства; захист біорізноманіття та адаптація до кліматичних змін (відновлення торфовищ і ґрунтів); розвиток сталої сільської мобільності (громадський транспорт, велоінфраструктура) для зменшення ізоляції від великих міст.

Висновки. Проведений аналіз еволюції регіональної політики Європейського Союзу щодо розвитку сільських територій засвідчив її поетапну трансформацію від секторальної підтримки аграрного виробництва до комплексної, територіально орієнтованої політики сталого розвитку. Установлено, що на початковому етапі (1957-1988 рр.) розвиток сільських територій фактично ототожнювався зі Спільною аграрною політикою, а основними інструментами були механізми підтримки доходів фермерів і модернізації аграрного сектору.

Інституціоналізація регіональної політики в 1988-2000 рр. сприяла формуванню принципів програмування, партнерства та концентрації ресурсів, а запровадження ініціатив LEADER започаткувало нову модель розвитку сільських територій на засадах підходу «знизу вгору». Надалі в межах «Порядку денного 2000» і реформ 2000-2013 рр. політику розвитку сільських територій було закріплено як «другу опору» Спільної аграрної політики, що забезпечило її багатофункціональність, орієнтацію на соціальну, екологічну та економічну стійкість.

Реформи періоду 2014-2020 рр. та сучасного етапу (2021-2027 рр.) засвідчили перехід до стратегічно орієнтованої моделі регіонального розвитку, інтегрованої з політикою згуртованості, Європейським зеленим курсом і концепцією Smart Villages. Посилено роль цифровізації, інновацій, кліматичних дій, диверсифікації економіки та розвитку людського капіталу сільських громад.

Досвід Європейського Союзу демонструє, що ефективна політика розвитку сільських територій ґрунтується на багаторівневому врядуванні, чіткій системі програмування, моніторингу й оцінювання, а також активному залученні місцевих громад до формування стратегій розвитку. Для України цей досвід є важливим орієнтиром у формуванні проєвропейської регіональної політики, спрямованої на подолання депопуляції, підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору та забезпечення сталого розвитку сільських територій під час реалізації євроінтеграційного та процесу повоєнного відновлення.

Список використаних джерел

1. The long-term vision for the EU's rural areas: key achievements and ways forward: Document 52024DC0450, dated 27.03.2024. *EUR-Lex*: Website. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=comnat%3ACOM_2024_0450_FIN
2. Treaty of Rome (EEC). 1957. *EUR-Lex*: Website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0023>
3. Zalega K. European Union Rural Development Policy. *Studia i Materiały Miscellanea*. 2014. Vol. 1(17). Pp. 119-130.

4. Frascarelli A. The evolution of policy instruments for European rural development. *Italian Review of Agricultural Economics*. 2024. Vol. 79(3). Pp. 57-68. DOI: <https://doi.org/10.36253/rea-15584>

5. Gallardo-Cobos R. Rural development in the European Union: the concept and the policy. *Agronomia Colombiana*. 2010. Vol. 28(3). Pp. 475-481. URL: <https://www.cabidigitallibrary.org/doi/pdf/10.5555/20123231426>

6. Núñez Ferrer J. The Evolution and Impact of EU Regional and Rural Policy. *FAO/WB Working Paper*. 2009. Pp. 2-20. URL: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/4c3134a1-1d3a-4825-98a3-e64460babbce/content>

7. Tracy M. *Government and Agriculture in Western Europe 1880-1988*. New York: New York University Press, 1989. URL: <https://archive.org/details/governmentagricu0000trac/page/n391/mode/2up>

8. Council Directive 75/268/EEC of 28 April 1975 on mountain and hill farming and farming in certain less-favoured areas. *EUR-Lex*: Website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1975/268/oj>

9. Council Directive 72/159/EEC of 17 April 1972 on the modernization of farms. *EUR-Lex*: Website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1972/159/oj>

10. Townroe P., Martin R. Changing trends and pressures in regional development. *Regional Development in the 1990s: The British Isles in Transition*. London, 2004. Pp. 13-24. URL: https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781136036804_A23823407/preview-9781136036804_A23823407.pdf

11. Gerbet P. Reform of the Community budget: the Delors Packages. The budget arycrisis. *CVCE*: Website. 08.07.2016. URL: https://www.cvce.eu/content/publication/2003/3/27/ad39fbfd-ed4-454d-bcea-553ae7170535/publishable_en.pdf

12. Hall R. The Development of Regional Policy in the Process of European Integration: An Overview. Pp. 13-33. *Open Edition Books*: Website. n. d. URL: <https://books.openedition.org/iup/821?lang=en>

13. *EU Rural Review 27 'Networking'*. ENRD, 2019. 48 p. URL: https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/enrd_publications/publi-enrd-r-27-2019-en_0.pdf

14. *Запровадження підходу LEADER/CLLD в Україні*. Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України, 2025. 78 с. URL: <https://dorada.org.ua/storage/pages/LEADER/LEADER%20%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%96%20%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D1%84%D1%96%D0%BD.pdf>

15. Mantino F. Rural Development Policies in the European Union after Agenda 2000: Assessment and Future Prospects. *The future of Rural Policy. From sectoral to place-based policies in rural areas*. Paris: OECD, 2003. DOI: <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.2188.1764>

16. Agenda 2000: for a stronger and wider Union. *EUR-Lex*: Website. n. d. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/agenda-2000-for-a-stronger-and-wider-union.html>

17. Rural development. *European Commission*: Website. n. d. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/rural-development_en
18. Ramos E., Delgado M. European rural development programmes as a mean of strengthening democracy in rural areas. *Walking Towards Justice: Democratization in Rural Life*. Emerald Publishing Limited, 2003. URL: <https://www.emerald.com/books/edited-volume/15785/chapter/87432067/EUROPEAN-RURAL-DEVELOPMENT-PROGRAMMES-AS-A-MEAN-OF>
19. Council Regulation (EC) No 1257/1999 of 17 May 1999 on support for rural development from the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF) and amending and repealing certain Regulations. *EUR-Lex*: Website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/1999/1257/oj>
20. Council Regulation (EC) No 1698/2005 of 20 September 2005 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD). *EUR-Lex*: Website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2005/1698/oj/eng>
21. Regulation (EU) No 1305/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Council Regulation (EC) No 1698/2005. *EUR-Lex*: Website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1305/oj/eng>
22. Regulation (EU) No 1303/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 laying down common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund, the European Agricultural Fund for Rural Development and the European Maritime and Fisheries Fund and laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund and the European Maritime and Fisheries Fund and repealing Council Regulation (EC) No 1083/2006. *EUR-Lex*: Website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1303/oj/eng>
23. Regulation (EU) No 1306/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy and repealing Council Regulations (EEC) No 352/78, (EC) No 165/94, (EC) No 2799/98, (EC) No 814/2000, (EC) No 1290/2005 and (EC) No 485/2008. *EUR-Lex*: Website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1306/oj/eng>
24. Regulation (EU) No 1310/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 laying down certain transitional provisions on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD), amending Regulation (EU) No 1305/2013 of the European Parliament and of the Council as regards resources and their distribution in respect of the year 2014 and amending Council Regulation (EC) No 73/2009 and Regulations (EU) No 1307/2013, (EU) No 1306/2013 and (EU) No 1308/2013 of the European Parliament and of the Council as regards their application in the year 2014. *EUR-Lex*: Website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32013R1310>
25. Augère-Granier M. L. EU rural development policy. *European Parliamentary Research Service*: Website. 2015. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/568340/EPRS_BRI%282015%29568340_EN.pdf
26. Eurostat: Employment in agriculture, forestry and fishing. *Rural Pact Community Platform*: Website. 01.10.2023. URL: https://ruralpact.rural-union.europa.eu/news/eurostat-employment-agriculture-forestry-and-fishing_en
27. Communication from the commission to the European Parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions empty. A long-term Vision for the EU's Rural Areas – Towards stronger, connected, resilient and prosperous rural areas by 2040: Document 52021DC0345, dated 30.06.2021. *EUR-Lex*: Website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52021DC0345>
28. Overview of CAP Reform 2014-2020. *Agricultural Policy Perspectives Brief*. 2013. № 5. Pp. 1-10. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2019-11/agri-policy-perspectives-brief-05_en_0.pdf
29. Antonescu D. New Cohesion and Regional Policy iz the 2021-2027 Period. *MPRA Paper*. 2020. No. 98122. Pp. 2-20. URL: https://mpa.ub.uni-muenchen.de/98122/1/MPRA_paper_98122.pdf
30. Nannucci L. Rural Development and the CAP. *European Parliament*: Website. 2025. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/329735>
31. Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.11.2024 р. № 1163-р. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80#Text>
32. Urban – rural Europe – demographic developments in rural regions and areas. *Eurostat*: Website. 2024. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Urban-rural_Europe_-_demographic_developments_in_rural_regions_and_areas
33. Key policy objectives of the CAP 2023-27. *Agriculture and rural development*: Website. n.d. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance/key-policy-objectives-cap-2023-27_en

References

1. The long-term vision for the EU's rural areas: key achievements and ways forward (2024). Document 52024DC0450, dated 2024, Mar 27. *EUR-Lex*: Website. Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=comnat%3ACOM_2024_0450_FIN
2. Treaty of Rome (EEC) (1957). *EUR-Lex*: Website. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0023>
3. Zalega, K. (2014). European Union Rural Development Policy. *Studia i Materiały Miscellanea*, 1(17), 119-130.

4. Frascarelli, A. (2024). The evolution of policy instruments for European rural development. *Italian Review of Agricultural Economics*, 79(3), 57-68. DOI: <https://doi.org/10.36253/rea-15584>
5. Gallardo-Cobos, R. (2010). Rural development in the European Union: the concept and the policy. *Agronomia Colombiana*, 28(3), 475-481. Retrieved from <https://www.cabidigitallibrary.org/doi/pdf/10.5555/20123231426>
6. Núñez Ferrer, J. (2009). The Evolution and Impact of EU Regional and Rural Policy. *FAO/WB Working Paper*, 2-20. Retrieved from <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/4c3134a1-1d3a-4825-98a3-e64460babbce/content>
7. Tracy, M. (1989). *Government and Agriculture in Western Europe 1880-1988*. New York: New York University Press. Retrieved from <https://archive.org/details/governmentagricu0000trac/page/n391/mode/2up>
8. Council Directive 75/268/EEC of 28 April 1975 on mountain and hill farming and farming in certain less-favoured areas (1975). *EUR-Lex*: Website. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1975/268/oj>
9. Council Directive 72/159/EEC of 17 April 1972 on the modernization of farms (1972). *EUR-Lex*: Website. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1972/159/oj>
10. Townroe, P., & Martin, R. (2004). Changing trends and pressures in regional development. In *Regional Development in the 1990s: The British Isles in Transition* (pp. 13-24). London. Retrieved from https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781136036804_A23823407/preview-9781136036804_A23823407.pdf
11. Gerbet, P. (2016, Jul 08). Reform of the Community budget: the Delors Packages. The budget arycrisis. *CVCE*: Website. Retrieved from https://www.cvce.eu/content/publication/2003/3/27/ad39fbfd-ede4-454d-bcea-553ae7170535/publishable_en.pdf
12. Hall, R. (n. d.). The Development of Regional Policy in the Process of European Integration: An Overview (pp. 13-33). *Open Edition Books*: Website. Retrieved from <https://books.openedition.org/iup/821?lang=en>
13. *EU Rural Review 27 'Networking'* (2019). ENRD. Retrieved from https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/enrd_publication_s/publi-enrd-rr-27-2019-en_0.pdf
14. *Zaprovadzhennya pidkhotu LEADER/CLLD v Ukraini [Implementation of the LEADER/CLLD approach in Ukraine]* (2025). National Association of Agricultural Advisory Services of Ukraine. Retrieved from <https://dorada.org.ua/storage/pages/LEADER/LEADER%20%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%96%20%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D1%84%D1%96%D0%BD.pdf> [in Ukrainian].
15. Mantino, F. (2003). Rural Development Policies in the European Union after Agenda 2000: Assessment and Future Prospects. In *The future of Rural Policy. From sectoral to place-based policies in rural areas*. Paris: OECD. DOI: <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.2188.1764>
16. Agenda 2000: for a stronger and wider Union (n. d.). *EUR-Lex*: Website. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/agenda-2000-for-a-stronger-and-wider-union.html>
17. Rural development (n. d.). *European Commission*: Website. Retrieved from https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/rural-development_en
18. Ramos, E., & Delgado, M. (2003). European rural development programmes as a mean of strengthening democracy in rural areas. In *Walking Towards Justice: Democratization in Rural Life*. Emerald Publishing Limited. Retrieved from <https://www.emerald.com/books/edited-volume/15785/chapter/87432067/EUROPEAN-RURAL-DEVELOPMENT-PROGRAMMES-AS-A-MEAN-OF>
19. Council Regulation (EC) No 1257/1999 of 17 May 1999 on support for rural development from the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF) and amending and repealing certain Regulations (1999). *EUR-Lex*: Website. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/1999/1257/oj>
20. Council Regulation (EC) No 1698/2005 of 20 September 2005 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) (2005). *EUR-Lex*: Website. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2005/1698/oj/eng>
21. Regulation (EU) No 1305/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Council Regulation (EC) No 1698/2005 (2013). *EUR-Lex*: Website. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1305/oj/eng>
22. Regulation (EU) No 1303/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 laying down common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund, the European Agricultural Fund for Rural Development and the European Maritime and Fisheries Fund and laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund and the European Maritime and Fisheries Fund and repealing Council Regulation (EC) No 1083/2006 (2013). *EUR-Lex*: Website. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1303/oj/eng>
23. Regulation (EU) No 1306/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy and repealing Council Regulations (EEC) No 352/78, (EC) No 165/94, (EC) No 2799/98, (EC) No 814/2000, (EC) No 1290/2005 and (EC) No 485/2008 (2013). *EUR-Lex*: Website. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1306/oj/eng>
24. Regulation (EU) No 1310/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 laying down certain transitional provisions on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD), amending Regulation (EU) No 1305/2013 of the European Parliament and of the Council as regards resources and their distribution in respect of the year

- 2014 and amending Council Regulation (EC) No 73/2009 and Regulations (EU) No 1307/2013, (EU) No 1306/2013 and (EU) No 1308/2013 of the European Parliament and of the Council as regards their application in the year 2014 (2013). *EUR-Lex*: Website. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32013R1310>
25. Augère-Granier, M. L. (2015). EU rural development policy. *European Parliamentary Research Service*: Website. Retrieved from https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/568340/EPRS_BRI%282015%29568340_EN.pdf
26. Eurostat: Employment in agriculture, forestry and fishing (2023, Oct 01). *Rural Pact Community Platform*: Website. Retrieved from https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/news/eurostat-employment-agriculture-forestry-and-fishing_en
27. Communication from the commission to the European Parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions empty. A long-term Vision for the EU's Rural Areas – Towards stronger, connected, resilient and prosperous rural areas by 2040 (2021). Document 52021DC0345, dated 2021, Jun 30. *EUR-Lex*: Website. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52021DC0345>
28. Overview of CAP Reform 2014-2020 (2013). *Agricultural Policy Perspectives Brief*, 5, 1-10. Retrieved from https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2019-11/agri-policy-perspectives-brief-05_en_0.pdf
29. Antonescu, D. (2020). New Cohesion and Regional Policy iz the 2021-2027 Period. *MPRA Paper*, 98122, 2-20. Retrieved from https://mpra.ub.uni-muenchen.de/98122/1/MPRA_paper_98122.pdf
30. Nannucci, L. (2025). Rural Development and the CAP. *European Parliament*: Website. Retrieved from <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/329735>
31. Stratehiya rozvytku sil's'koho hospodarstva ta sil's'kykh terytoriy v Ukraini na period do 2030 roku [Strategy for the Development of Agriculture and Rural Areas in Ukraine for the Period Until 2030] (2024). Approved by the Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 2024, Nov 15, 1163-r. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
32. Urban – rural Europe – demographic developments in rural regions and areas (2024). *Eurostat*: Website. Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Urban-rural_Europe_-_demographic_developments_in_rural_regions_and_areas
33. Key policy objectives of the CAP 2023-27 (n.d.). *Agriculture and rural development*: Website. Retrieved from https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance/key-policy-objectives-cap-2023-27_en
- Статтю підготовлено в межах виконання відомчої науково-дослідної теми «Трансформація моделі державної регіональної політики України в умовах євроінтеграції і повоєнного відновлення» (ДР № 0125U000169 від 29.10.2024 р.).

Надійшло 30.11.2025 р.